

ב"ה

פרשת תרומה

שלשה גביעים משוקדים

תרומה כה, לב.

מדוע בציור המנורה של הרמב"ם הגביעים הפוכים?

בנוגע לצורת הגביעים שבמנורה – כותב הרמב"ם [1]: "הגביעין דומין לכוסות אלכסנדראה שפיהן רחב ושוליהן קצר", וכן כותב הרמב"ם בפירושו המשניות: "הגביע הוא צורת כוס... שהוא מלמטה צר... צורת דבר משולש".

אבל כאשר מסתכלים בציור המנורה בכתב יד קודש של הרמב"ם [2] - רואים שהרמב"ם מצייר את הגביעים בצורת גביע הפוך, רחב מלמטה וצר מלמעלה. ופשיטא שאין לומר שהרמב"ם לא דייק בצורת הגביעים – כי נוסף על גודל דיוקן של הרמב"ם לכל פרט ופרט, הרי מדובר כאן אודות ציור שתכליתו להבהיר את הפרטים הקשורים עם עשיית המנורה (ולא כדי לבלבל ולגרום שיטעו בדבר), ומה גם שמדובר אודות ציור הגביעים עשרים ושתים פעמים (כי עשרים ושתים גביעים היו במנורה).

[הרמב"ם אמנם כותב שמטרת הציור הוא "כדי שיהיה קל להצטייר כו", ולא כדי לצייר את כל הפרטים לאמתתם, שלכן לא הובא בציור הענין ד"משוקדים", ועל אחת כמה וכמה שמדות הציור אינן מתאימות למדה האמיתית – אבל אף על פי כן, כאשר הרמב"ם מצייר את הגביעים באופן שהם רחבים מלמטה וצרים מלמעלה דוקא, הרי פשיטא שפָּךְט זה (המופיע בציור) הוא בתכלית הדיוק].

ולכאורה, צריך להבין: מדוע מצייר הרמב"ם את הגביעים שבמנורה בצורת גביע הפוך, רחב מלמטה וצר מלמעלה – הרי על דרך הרגיל צורת הגביע היא באופן שהוא צר מלמטה ורחב מלמעלה (כפי שכותב הרמב"ם עצמו)?

והביאור בזה – בהקדים: היות שהרמב"ם מצייר את הגביע (עשרים ושתים פעמים) באופן שהוא רחב מלמטה וצר מלמעלה, הרי בהכרח לומר שהיה לו מקור לְדָבָר באיזה מדרש שלא הגיע לידנו (כפי שמצינו בספריהם של גדולי ישראל שישנם ענינים שמובאים שם ממדרשי חכמינו זכרונם לברכה שלא הגיעו לידנו), כי לולי זאת לא היה הרמב"ם מצייר את הגביע באופן הפכי מצורת הגביע על דרך הרגיל – כדרך גידולו.

דהנה, בנוגע לכמה וכמה ענינים מצינו הדגשה מיוחדת שהם צריכים להיות "דרך גידולם" דוקא, ולדוגמא: נטילת ארבעה מינים צריכה להיות דרך גידולם דוקא, ולכן, גם בעת הנענועים נשארים הלולב ומיניו דרך גידולם, ואפילו בעת הנענוע למטה אין מהפכים חס ושלום את הלולב ומיניו, מאחר שצריך להיות כדרך גידולו. ועל דרך זה מצינו בנוגע לקרשי המשכן, וכיוצא בזה [3].

ועל פי זה – היה מסתבר לומר שגם צורת הגביעים היא דרך גידולם, היינו, שהם צרים מלמטה ורחבים מלמעלה. ומאחר שהרמב"ם מצייר את הגביעים באופן שהם רחבים מלמטה וצרים מלמעלה, הרי בהכרח לומר שהיה לו מקור לדבריו במדרשי רבותינו זכרונם לברכה.

אבל גם כאשר ישנו מקור לדבר במדרשי רבותינו זכרונם לברכה – זקוקים עדיין להסברת טעם הדבר: מדוע היו אמנם הגביעים שבמנורה רחבים מלמטה וצרים מלמעלה, לכאורה, הרי זה באופן הפכי מדרך גידולם – כדלקמן.

והביאור בזה: איתא בגמרא [4]: "ויעש לְבִיַת חֲלוֹנֵי שְׁקוּפִים אֲטוּמִים, תֵּנָא שְׁקוּפִים מִבְּפָנִים וְאֲטוּמִים מִבְּחוּץ, לֹא לְאֹרֶה אֲנִי צָרִיךְ כּו'". זאת אומרת: חלונות בית המקדש היו "רחבים מבחוץ ופיהם אטום וקצר מבפנים, דדרך כותל אבנים כשעושים חלון מרחיבין אותו מבפנים, שמשפעים עובי הכותל מכל צד כדי שלא יסתום ויעכב עובי הכותל את האורה מלבוא לצדדין, אבל ההיכל (חלוני ההיכל) היה קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ, כדי שתהא אורה יוצאה מההיכל שתאיר לעולם, כי לא לאורה אני צריך" [5].

...והנה, גילוי והמשכת האורה מבית המקדש בכל העולם כולו – היה על ידי המנורה שבבית המקדש, שענינה – להאיר, "שמן למאור", כמובן שלכל אחד מכלי המקדש היה תפקיד וענין מיוחד בפני עצמו, ולדוגמא: השולחן קשור עם השפעת ענין המזונות ("מזונא רויח") בעולם כולו, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה [6] "הרוצה... שיעשיר יצפין, וסימניך שולחן בצפון", ואילו המנורה ענינה – לפעול גילוי והמשכת האורה בעולם כולו, וכיוצא בזה בשאר כלי המקדש.

ועל פי זה מובן הטעם מדוע הגביעים שבמנורה היו צרים מלמעלה ורחבים מלמטה:

כשם שהחלונות שבבית המקדש היו צרים מבפנים ורחבים מבחוץ כדי שהאורה תצא מבית המקדש לעולם כולו, הנה מטעם זה היו גם הגביעים שבמנורה (שהמנורה היא הכלי שעל ידה נמשך האור מבית המקדש בעולם כולו) באופן המורה על גילוי והמשכה בעולם כולו – צרים מלמעלה ורחבים מלמטה, שזה מורה שהעיקר הוא ההמשכה למטה, שלכן הם צרים מלמעלה והולכים ומתרחבים למטה – גילוי והמשכה בעולם שלמטה מבית המקדש.

...ועל פי זה מובן שצורת הגביעים במנורה, צרים מלמעלה ורחבים מלמטה (כציור הרמב"ם) – אינם בסתירה לדרך גידולם:

כאשר מדברים אודות דרך הגידול של "גביע" – ישנם שני אופנים בדבר: א) כאשר הגביע מונח על השולחן סתם, שאז הוא רחב מלמעלה וצר מלמטה. ב) כאשר הגביע ממלא את תפקידו – היינו, כאשר שותים מן הגביע (פעולת ההשפעה של הגביע), שאז עמידתו באופן הפוך מהאופן שמונח על השולחן – צדו הרחב כלפי מטה, וצדו הצר כלפי מעלה, וביחס לתפקיד של הגביע – כן הוא דרך גידולו.

ועל דרך זה בנוגע לעניינינו - צורת הגביעים שבמנורה: היות שתפקידה הכללי של המנורה הוא – גילוי והמשכת האור למטה, שלכן גם צורת הגביעים היא באופן שהם צרים מלמעלה ורחבים מלמטה (להורות על ההשפעה למטה דוקא) – מובן, שצורה זו מתאימה לדרך גידולם של הגביעים כאשר מדובר אודות תפקידם של הגביעים, שעל ידם מקבל האדם את ההשפעה מהמשקה שבתוך הגביע, כאמור לעיל שכאשר שותים מן הגביע עמידתו היא באופן שצדו הרחב כלפי מטה וצדו הצר כלפי מעלה.

קטע משיחת א' דר"ה אלול בלתי מוגה

תו"מ ה'תשמ"ב ח"ד ע' 2116

[1] הל' בית הבחירה ג, ט.

[2] בפירוש המשניות הוצאת "קאפאח".

[3] סוכה מה, ב.

[4] מנחות פו, ב.

[5] פרש"י שם.

[6] ב"ב כה, ב.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה